

Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες & Φοιτητές με Αναπηρία (ΦμεΑ)

Άννα Κουλικούρδη
akou@ait.edu.gr

Εισαγωγή

- Αυξανόμενος αριθμός ΦμεΑ στα ακαδημαϊκά ιδρύματα
- Νομοθετικές πράξεις ευνοούν την εισαγωγή τους
- Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν έχουν μεριμνήσει επαρκώς για αυτή την ευπαθή κοινωνική ομάδα
 - Χρόνια ριζωμένες προκαταλήψεις
 - Άγνοια για τις αναπηρίες & τις ΥΤ
 - Ανεπαρκείς συλλογές υλικού εναλλακτικής μορφής
 - Απροσπέλαστες ιστοσελίδες

Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ) & Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

- Ν. 2640/1998 (δικαίωμα εισαγωγής των ΑμεΑ σε ΑΕΙ & ΤΕΙ)

- Ο νόμος δεν κάνει λόγο για την προσβασιμότητα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

- Το αποτέλεσμα είναι οι ΦμεΑ:
 - Να βρίσκονται σε μαθησιακή, ακαδημαϊκή & κοινωνική απομόνωση
 - Να αποφοιτούν σε πολύ μικρότερο βαθμό από οποιαδήποτε άλλη ομάδα ανθρώπων
 - Να επωμίζονται το βάρος σχεδιασμού των σπουδών & εξεύρεσης υποστηρικτικών δικτύων

ΑμεΑ & Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

- Από το 1990 και μετά: κινητοποιήσεις που ενθαρρύνουν την κοινωνική ενσωμάτωση των ΑμεΑ
- Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν κινητοποιηθεί πολύ πριν από άλλες βιβλιοθήκες (Wilhelmus, 1996)
- Έχουν υπάρξει περισσότεροι ευέλικτοι διότι οι ΦμεΑ αποκαλύπτουν τη φύση της αναπηρίας τους
- Ωστόσο, πόσες από αυτές κατανέμουν ένα ποσοστό του ετήσιου προϋπολογισμού τους για τις ανάγκες των ΑμεΑ;
- Η μέριμνα των ακαδημαϊκών β/κων & η γκάμα των υπηρεσιών τους ποικίλλουν κατά πολύ μεταξύ τους

Προβλήματα προσβασιμότητας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (1)

- Διάκριση συμπεριφοράς
- Διάκριση περιβάλλοντος
- Διάκριση οργάνωσης
- Η συμπεριφορά του προσωπικού είναι πιο σημαντική από οποιονδήποτε οικονομικό πόρο, κεφάλαιο ή τεχνολογία

Προβλήματα προσβασιμότητας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (2)

- Κάθε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη θα πρέπει να αναρωτηθεί για ποιους λόγους θέλει να παρέχει προσβάσιμες υπηρεσίες:
 - Δεοντολογικοί λόγοι
 - Οικονομικοί
 - Νομικοί
 - Λόγοι συμφέροντος ή όχι

- Οι υπηρεσίες που είναι σύμφωνες με τη νομοθεσία δεν είναι απαραίτητως ισότιμες

- Η ακαδημαϊκή β/κη δεν θα πρέπει απλά να συναντά & να ικανοποιεί τις ανάγκες των ΦμεΑ αλλά να τις υπερβαίνει

Προβλήματα προσβασιμότητας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (3)

- Οι ΥΤ στεγάζονται σε οποιαδήποτε άλλη μονάδα της πανεπιστημιακής κοινότητας πλην της βιβλιοθήκης
- Ο σχεδιασμός φιλοξενίας των ΦμεΑ σπάνια αποτελεί ευθύνη της βιβλιοθήκης
- Είναι δύσκολο οι βιβλιοθηκονόμοι να μετρήσουν & να αξιολογήσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους

Προβλήματα προσβασιμότητας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (4)

- Σημαντικό εμπόδιο στη σχέση του ΦμεΑ & της ακαδημαϊκής β/κης είναι ότι:
 - Ο ΦμεΑ δεν γνωρίζει τι μπορεί να του παρέχει η β/κη
- Πολλοί φοιτητές με μαθησιακές δυσκολίες πιστεύουν ότι οι β/κες δεν έχουν τίποτα να τους προσφέρουν
- Το να τολμήσουν να μπουν στην ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη αποτελεί πραγματικό εμπόδιο για άτομα με δυσλεξία (*“Δεν επισκέφτομαι τη β/κη, επειδή δεν θέλω άλλες αποτυχίες”*)
- Οι βιβλιοθήκες φαντάζουν άγνωστα μέρη, με εξειδικευμένο προσωπικό, όπου φοβούνται να ρωτήσουν κάτι μήπως ακουστεί χαζό

Προβλήματα προσβασιμότητας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (5)

- ❑ Οι φοιτητές με μαθησιακές δυσκολίες: η μεγαλύτερη ομάδα ΦμεΑ
- ❑ Παρόλα αυτά, είναι ελάχιστη η έρευνα για τη φύση & την έκταση των εμποδίων τους στην πληροφορία
- ❑ Οι περισσότεροι κωφοί φοιτητές φτάνουν στα πανεπιστήμια με λίγη ή καθόλου γνώση για τους πόρους & τα συστήματα των βιβλιοθηκών
- ❑ Η κατάσταση γίνεται πιο πολύπλοκη διότι οι περισσότεροι βιβλιοθηκονόμοι έχουν λίγη ή καθόλου γνώση για την κώφωση
- ❑ Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες εστιάζουν στα ΑμΠΟ

Προβλήματα προσβασιμότητας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (6)

- Στο εξωτερικό πολλά πανεπιστήμια παρέχουν στα ΑμΠΟ αναγνώστες που τους πληρώνει το ίδρυμα
- Οι τυφλοί πρέπει να λειτουργούν & ως εκδότες για τους ίδιους τους εαυτούς τους
- Τα τυφλά άτομα πρέπει να δουλεύουν 10 φορές πιο σκληρά στο πανεπιστήμιο από ότι οι βλέποντες συμφοιτητές τους, γι' αυτό & παίρνουν χαμηλότερους βαθμούς
- Οι οποιεσδήποτε προσπάθειες έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα και αποτελούν μεμονωμένο έργο ορισμένων Πανεπιστημίων

Στάση των Βιβλιοθηκονόμων προς τα ΑμεΑ

- Αναμφισβήτητα το προσωπικό των ακαδημαϊκών β/κων έχει κάνει πρακτικά βήματα για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των ΑμεΑ
- Ωστόσο, συχνά το κάνει με έναν πρόχειρο, επί τούτου, αυτοσχέδιο τρόπο
- Είναι συχνά αντιδραστικό (re-active) παρά προνοητικό (pre-active)
- Μόνο όταν ο ΦμεΑ ζητήσει κάτι, κινητοποιούνται ή ψάχνουν να βρουν το εξειδικευμένο άτομο
- Σύμφωνα με έρευνα στις ΗΠΑ:
 - Το 50% των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκονόμων είναι θετικά προδιατεθειμένοι προς τα ΑμεΑ
 - Οι γυναίκες βιβλιοθηκονόμοι και νεότερης ηλικίας (κάτω των 30) έχουν την καλύτερη στάση & νοοτροπία
 - Οι υπόλοιποι χρήζουν εκπαίδευσης

Σεβασμός στη Διαφορετικότητα

- Για να εξυπηρετήσει η ακαδημαϊκή β/κη ένα διευρυμένο κοινό, χρειάζεται:
 - Σεβασμός στη διαφορετικότητα
 - Υιοθέτηση του κοινωνικού μοντέλου αναπηρίας
 - Κατάργηση οποιασδήποτε ειδικής πρόβλεψης (ξεχωριστές συλλογές, υπηρεσίες, ιστοσελίδες)
 - Η ξεχωριστή μέριμνα γκετοποιεί τα ΑμεΑ & οποιαδήποτε υπερβάλλουσα προνομιακή μεταχείριση ενισχύει τη διάκριση
 - Ενσωμάτωση των ΑμεΑ στις δραστηριότητες & υπηρεσίες της β/κης (“Τίποτα για εμάς, χωρίς εμάς”)

Σχεδιασμός & Μέτρα Προσβασιμότητας

(1)

- ❑ Ολοκληρωμένος στρατηγικός σχεδιασμός
- ❑ Ένας σταθμός εργασίας δεν διασφαλίζει από μόνος του την ισότιμη πρόσβαση
- ❑ Χρειάζονται πολιτικές, διαδικασίες, συνδυασμός τεχνολογικών λύσεων, προσαρμοσμένες υπηρεσίες, διάθεση εξυπηρέτησης
- ❑ Η «one-size-fits-all» προσέγγιση δεν εξυπηρετεί κανέναν
- ❑ Χρειάζονται εξατομικευμένες υπηρεσίες (πολιτική παράτασης δανεισμού, ευέλικτος δανεισμός, μείωση προστίμων, κ.ά.)

Σχεδιασμός & Μέτρα Προσβασιμότητας

(2)

- Η β/κη θα πρέπει να παρέχει τίτλους σε όσο το δυνατόν περισσότερες εναλλακτικές μορφές:
 - Μεγαλογράμματη γραφή (large-print)
 - Μπράιγ
 - Εύκολα προς ανάγνωση βιβλία (Easy-to-read books)
 - Προσαρμοσμένη λογοτεχνία (Adapted literature)
 - Start-to-Finish Books
 - Ομιλούντα βιβλία
 - Υποτιτλισμένα βίντεο (captioned videos)
 - Απτικό Υλικό (Tactile material)

Σχεδιασμός & Μέτρα Προσβασιμότητας

(3)

- Συνήθως οι τίτλοι εναλλακτικής μορφής είναι λίγοι & κυρίως μυθιστορήματα
- Αυτό αρκεί για τον ψυχαγωγικό αναγνώστη αλλά όχι για τον φοιτητή που αναζητά πιο εξειδικευμένο υλικό
- Η βιβλιοθήκη πρέπει να παρέχει όσο το δυνατόν περισσότερες επιλογές:
 - Πληροφορία σε πολλαπλές διατάξεις
 - Εφαρμογή πολυ-αισθητηριακών τεχνικών & καναλιών
 - Προτιμητέα η διάταξη εκείνη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλους

Σχεδιασμός & Μέτρα Προσβασιμότητας

(4)

- Το προσωπικό πρέπει να επιμελείται των συλλογών της β/κης (ενημερωμένες ιατρικές ή νομικές πληροφορίες, μη προσβλητικές θεματικές επικεφαλίδες)
- Το προσωπικό πρέπει να είναι ευαίσθητο και διακριτικό κατά τη χρήση της ορολογίας

Συμπεράσματα

- Για να γίνουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες προσβάσιμες & συμμετοχικές, είναι απαραίτητη η συμβολή των κάτωθι παραγόντων:
 - Νομοθεσίας
 - Κατευθυντήριων οδηγιών
 - Ανθρώπινου παράγοντα
 - Εκπαίδευσης
 - Κουλτούρας
 - Ένταξης των ΑμεΑ σε όλες τις φάσεις
- Η πληροφόρηση των ΦμεΑ αποτελεί υποχρέωση όλων και όχι φιλανθρωπία